

Informatie over het grote orgel en het koor-positief in de Oude kerk van de Hervormde Gemeente te Barneveld.

Uit gevonden aantekeningen blijkt dat reeds voor 1550 een orgel in deze kerk aanwezig was. Dit instrument, aangeduid als een Renaissance-orgel, heeft op dezelfde plaats gestaan als het tegenwoordige, tegen de westmuur van de groten middenbeuk. Verder is hierover weinig bekend.

Waarschijnlijk tengevolge van de opvattingen tijdens en na de reformatie omtrent het gebruik en de aanwezigheid van orgels in kerken, is genoemd orgel in het laatst van de zestiende eeuw uit dit bedehuis verwijderd. Kerk en gemeente hebben het daarna, tot 1765, zonder orgel moeten stellen. In dit jaar schonk Baron Lucas Willem baron van Essen, bewoner van "De Schaffelaar", het hoofdwerk met aangehangen pedaal van het tegenwoordig nog aanwezige instrument. Het telde toen in totaal 1732 pijpen.

Aangenomen wordt dat het orgel is gebouwd door Andreas Johannes Paradijs.

Tien jaar later, in 1775, wordt als uitbreiding een rugwerk aangebracht. Vermoedelijk is hiervan de bouwer Johan Warner, doch ook hierover bestaat geen zekerheid.

Er is enig verschil in het snijwerk van de hoofd- en rugwerkkas op te merken.

Na deze aanbouw werd de dispositie als volgt:

Hoofdwerk	Rugwerk
Prestant 8', discant dubbel	Prestant 8', discant
Holpijp 8'	Holpijp 8'
Octaaf 4'	Prestant 4', discant dubbel
Blokfluit 4'	Roerfluit 4'
Holpijp 4'	Fluit 4'
Quint 3'	Quint 3'
Octaaf 2'	Quintprestant 3' discant
Waltfluit 2'	Octaaf 2'
Mixtuur 2', 4 sterk	Mixtuur 1½', 2-4 sterk
Sexquialter, 2 sterk	Sexquialter, 2 sterk
Cornet, 4 sterk	Tertiaan, 2 sterk
Trompet 8'	Dulciaan 8'
Vox Humana 8'	

Door de loop der jaren werden er kleine en grotere reparaties uitgevoerd, waaronder:

1782 – A.J. van der Haar, schoonmaak en reparatie, Fluit 4' wordt Gemshoorn 4'.

1813 – Abraham Meere, reparatie, waarschijnlijk plaatsing Fluit 2' in plaats van Sexquialter op het rugpositief.

In 1840 was het instrument nagenoeg onbruikbaar.

Aan J.H. Holtgräve werd de opdracht verstrekt om het weer in goede staat te brengen. Hij plaatste een Bourdon 16' en Fagot 16' op het hoofdwerk; tevens werd de hoofdwerkkas verdiept en naar voren verplaatst. Ook daarna bleef reparatie en onderhoud nodig:

1868 – J. Poestkoke, herstel van de balgen.

1899 – L. Schwartz, aanbrenge van een nieuwe magazijnbalg; deze Duitse orgelmaker plaatste in 1909 een Salicionaal 8' in plaats van een ander register.

Van 1925 tot 1930 had Bik het orgel in onderhoud en van 1930 tot 1954 Koppejan. Koppejan voorzag het orgel van een crescendo-inrichting met jaloezieën in het dak van het rugwerk, bracht de Bourdon 16' van het hoofdwerk naar het pedaal (pneumatisch) en maakte nieuwe tongwerken.

Na de oorlog was het orgel weer dringend aan een restauratie toe. In 1945 werd deze opgedragen aan orgelmaker E. Leeftang onder toezicht van Monumentenzorg. De crescendo-inrichting verdween, registerknoppen werden teruggebracht in 18^e-eeuwse stijl en de registertrekkers van het rugwerk werden bij die van het hoofdwerk gevoegd in schuingestelde panelen (oude trekkers bleven als loze knoppen aanwezig).

Het rugwerk werd iets omhooggebracht en (een belangrijke verandering) er werd een vrij pedaal geplaatst, gesitueerd in twee torens naast de hoofdwerkkas.

Uitgangspunt bij deze restauratie was barokisering van de dispositie, met oriëntatie op de oorspronkelijke toestand.

De dispositie toen:

<u>Hoofdwerk C-c'''</u> (manueel II)	<u>Rugwerk C-c'''</u> (manueel I)	<u>Pedaal C-d'</u>
Prestant 8', discant dubbel	Holpijp 8'	Subbas 16'
Holpijp 8') C-B	Prestant 8' discant	Prestant 8'
Gemshoorn 8')gecomb.	Prestant 4' discant dubbel	Roerfluit 8'
Octaaf 4')	Roerfluit 4'	Octaaf 4
Blokfluit 4'	Quint 3'	Nachthoorn 2'
Holpijp 4'	Octaaf 2'	Ruispijp IV
Quint 3'	Fluit 2'	Bazuin 16'
Octaaf 2'	Quint 1 1/2 vanaf f	Schalmei 4'
Waltfluit 2'	Sifflet 1 idem	
Mixtuur IV bas/discant	Mixtuur II-III-IV	
Cornet IV discant	Scherp II doorl.	Koppelingen: -Drukkoppel hoofdwerk-rugwerk (trekker) -Pedaal-hoofdwerk (trede) -Pedaal – rugwerk (trede)
Sexquialter II bas/discant	Tertiaan II doorl.	
Dulciaan 16' bas/discant	Vox Humana 8'	
Trompet 8' bas/discant	-Termulant-	

Deling bas/discant tussen c' en cis' ; Cornet en Prestant 8' rugwerk beginnen op c'.

Ruim 20 jaar later bleek een nieuwe restauratie noodzakelijk, die opnieuw door de fa. Leefflang werd uitgevoerd.

Hierbij werd de oorspronkelijke situatie verder doorgevoerd, met handhaving van het vrije pedaal.

De hoofdwerkkas werd aangepast naar de oude maten, de registertrekkers voor het rugwerk gingen terug en de tongwerken, nog van Koppean, werden vervangen door nieuwe. Deze restaratie kwam in 1983 gereed.

Huidige dispositie:

<u>Hoofdwerk:</u>	<u>Rugwerk:</u>	<u>Pedaal:</u>
Prestant 8'	Prestant 8' disc	Subbas 16'
Holpijp 8'	Holpijp 8'	Prestant 8'
Octaaf 4'	Prestant 4'	Roerfluit 8'
Blokfluit 4'	Roerfluit 4'	Octaaf 4
Gemshoorn 4'	Quint 3'	Nachthoorn 2'
Holpijp 4'	Quint 3' D	Ruispijp 4 st.
Quint 3'	Octaaf 2'	Bazuin 16'
Octaaf 2'	Quint 1 1/3	Schalmei 4'
Woudfluit 2'	Sexquialter 2st.	
Cornet 4 st. D	Tertiaan 2st.	
Sexquialter 2 st. B-D	Mixtuur 2-4 st.	Koppel HW-RW B-D Koppel Ped-HW Koppel Ped-RW
Mixtuur 4 st. B-D	Dulciaan 8' B-D	
Trompet 8' B-D		
Vox Humana 8' B-D		Tremulant op HW en RW

Onder het rugwerk van het orgel is een latijnse tekst aangebracht.

Na het "Anno MDCCLX" (1765(staat er, (vertaald in oud-Nederlands):

"Den Hooghwelgebooren Gestrenge Heer Lucas Baron van Essen, Vrijheer van Abbenbroek, Heere tot Schaffelaar en Helbargen, lid in der Ridderschap der Kwartiers en Veluwen Amptsjoncker des Ampts Barneveld, heeft dit orgel doen Setten en Praesen gedaan".

Het koororgel (positief)

Dit werd gebouwd en speelklaar opgesteld door de orgelmaker "Slooff-Orgelbouw B.V." te Ouderkerk aan den IJssel en is na de restauratie van de kerk in oktober 1978 in gebruik genomen.

De orgelkas en het eenvoudige snijwerk in het frontje zijn aangepast aan de uitvoering van het hoofdorgel in zijn kerk. Het instrument heeft een mechanisch sleepladen systeem.

De dispositie is als volgt:

Holpijp 8'
Prestant 4'
Roerfluit 4'
Octaaf 2'
Mixtuur

Predaal aangehangen.